

Asia: VN/9627/2026

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntonne pääasiallinen sisältö

Lausuntonne pääasiallinen sisältö

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä ”MaRa”) lausuu luonnoksesta hallituksen esitykseksi seuraavaa:

MaRa ottaa lausunnossaan kantaa vain ammatillisen koulutuksen työelämätoimikuntia koskevaa muutosehdotukseen.

MaRa vastustaa työelämätoimikuntajärjestelmän lakkauttamista, sillä muutos heikentäisi ammatillisen koulutuksen laatua, työelämälähtöisyyttä ja opiskelijoiden oikeusturvaa.

MaRa katsoo, että ammatillisen koulutuksen tulee vastata työelämän todellisia tarpeita ja ammatillisella koulutuksella on oltava vankat yhteydet työelämään. Tästä syystä työelämätoimikuntien toiminta tulee turvata ja toimikuntien toimintaa tulee kehittää edelleen vaikuttavana yhteistyöfoorumina.

Työelämätoimikuntien toiminta on tukenut myös osaamistarpeiden ennakointia sekä vahvistanut yritysten ja opetusalan viranomaisten välistä vuoropuhelua. Yhteistyö on tärkeää koulutuksen laadun, vetovoiman ja työllistymisen kannalta, sillä ilman työnantajien ja koulutuspolitiikkaa linjaavien viranomaisten vuoropuhelua koulutusta järjestävillä oppilaitoksilla ei välttämättä ole riittävästi ajantasaista tietoa siitä, millaista osaamista erilaisissa työtehtävissä ja erikokoisissa yrityksissä tarvitaan.

Häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskeva ehdotukset

Lausuntonne koskien häiriötilanteen määrittelyä

-

Lausuntonne koskien ehdotusta yksityisten koulutuksen järjestäjien varautumisvelvollisuudeksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta oppivelvollisten ensisijaisuudelle poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa

-

Lausuntonne koskien ehdotusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uudeksi 45 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uudeksi 52 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta ylioppilastutkinnosta annetun lain uudeksi 4 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta lukiolain uudeksi 18 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta lukiolain 4 §:n muuttamisesta

-

Lausuntonne koskien ehdotusta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain uudeksi 26 a §:ksi

-

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ää koskevat muutokset

Lausuntonne koskien lain 8 §:ään ehdotettavia muutoksia

-

Ylioppilastutkinnosta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset

Lausuntonne koskien lain 5 a §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien lain 21 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien lain 22 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien lain 24 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Ammatillisen koulutuksen työelämätoimikunnat

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen työelämätoimikuntia koskevia muutosehdotuksia

MaRa vastustaa työelämätoimikuntajärjestelmän lakkauttamista, sillä muutos heikentäisi ammatillisen koulutuksen laatua, työelämälähtöisyyttä ja opiskelijoiden oikeusturvaa.

KOULUTUKSEN TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYTTÄ EDISTETTÄVÄ

Nykyisin työelämätoimikuntien jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opetusala ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammatinharjoittajia. Työelämätoimikunnan jäsenet ovat osallistuneet muun muassa ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja ammatillisten tutkintojen sekä niiden perusteiden kehittämiseen.

MaRa korostaa, että työnantajien näkökulmasta on tärkeää, että ammatillisesta koulutuksesta valmistuvilla opiskelijoilla on työn tekemiseen tarvittavat perustaidot. Työelämässä tarvittavien taitojen saavuttaminen edellyttää, että työnantajat ja koulutuksen järjestäjät käyvät jatkuvaa moniäänistä ja toimialakohtaista vuoropuhelua sekä alueellisesti että valtakunnallisesti.

MaRa painottaa, että ravitsemisalan ja matkailualan työelämätoimikunnat ovat työnantajien näkökulmasta tarpeellisia ammatillisen koulutuksen laadun ja työelämävastaavuuden varmistamisessa. Esimerkiksi matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualoilla osaamistarpeet muuttuvat nopeasti muun muassa asiakaskäyttäytymisen, liiketoiminnan ja palveluiden kehityksen, kulutustottumusten, digitalisaation ja vastuullisuusvaatimusten vuoksi. Siksi on välttämätöntä, että myös jatkossa tutkintojen perusteiden, näyttöjen, osaamisen arvioinnin ja koulutuksen laadun kehittämisessä kuuluu työnantajien ääni ja että työelämän eri osapuolten vuoropuhelu on jatkuvaa.

KOULUTUKSEN LAADUSTA JA VETOVOIMASTA HUOLEHDITTAVA

Koulutuksen laadun ja vetovoiman sekä työllistymisen näkökulmista on erittäin tärkeää, että oppilaitoksissa annettava koulutus on laadukasta ja vastaa työelämän tarpeita. Työnantajien näkemykset auttavat kehittämään tutkintojen perusteita, näyttöjä ja arviointia siten, että ne heijastavat työelämän käytännön vaatimuksia.

Koulutuksen laadulla ja työelämävastaavuudella on myös yhteys koulutuksen vetovoimaan: Laadukas opetus ja vahva yhteistyö työelämän kanssa edistää opiskelijoiden työllistymistä, vahvistaa koulutusalan mainetta ja opiskelijoiden sitoutumista sekä houkuttelee koulutuslalle uusia hakijoita.

Esityksen mukaan ammatillisen koulutuksen laatu perustuisi jatkossa muun muassa kaksikantaiseen arviointiin ja koulutuksen järjestäjien omaan laadunhallintaan. MaRa ei pidä tätä riittävänä, koska näyttöjen paikallinen kaksikantainen arviointi heikentäisi valtakunnallisen näkemyksen muodostamista. Lisäksi koulutuksen järjestäjien omat laadunhallintajärjestelmät eivät ole kaikilta osin aukottomia, sillä tälläkään hetkellä esimerkiksi KOSKI-tietovarannon tilastot eivät ole täysin luotettavia järjestelmän käyttöön ottamisen ja ohjeistusten haasteiden sekä oppilaitosten virheellisten kirjausten vuoksi.

VIRALLISTA JA JATKUVAA YHTEISTYÖTÄ EDISTETTÄVÄ

Esityksen mukaan lakiin jätettäisiin mahdollisuus työelämätoimikuntien nimittämiseksi. MaRan näkemyksen mukaan ilman virallisia ja jatkuvaa yhteistyötä tukevia rakenteita, ammatillista koulutusta on erittäin vaikeaa kehittää vastaamaan työelämän tarpeita.

Lisäksi jos työelämätoimikuntia perustettaisiin jatkossa tarpeen mukaan ad hoc -periaatteella määräajaksi, työelämätoimikuntatyöskentely saattaisi painottua vain tietyille toimialoille, joiden sidosryhmät olisivat aktiivisia ja joilla olisi resursseja osallistua toimikuntatyöskentelyyn. Tällöin vaarana olisi, että etenkin pienten ja ns. niche-koulutusaloja kehittäminen jäisi suurten toimialojen varjoon. Tällainen toiminta saattaisi pitkällä aikavälillä vaarantaa suomalaisen koulutusjärjestelmän laatua sekä heikentää Suomen kansantalouden kilpailukykyä.

OPISKELIJOIDEN OIKEUSTURVASTA HUOLEHDITTAVA

Nykyisin työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu muun muassa tutkintokoulutuksen opiskelijan osaamisen arviointia koskevien oikaisuupyyntöjen käsittely.

Esityksessä ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, miten opiskelijoiden oikeusturvasta huolehdittaisiin jatkossa eli miten jatkossa esimerkiksi

a) taattaisiin se, että Opetushallituksella olisi käytössään riittävä toimi- ja koulutuslakohtainen asiantuntemus osaamisen arviointia koskevien oikaisuvaatimusten käsittelyyn

b) oikaisuvaatimuksia käsittelevien virkahenkilöiden riippumattomuus varmistettaisiin tilanteissa, jossa virkahenkilö työskentelee ammatillista koulutusta ohjaavan ja kehittävän organisaation palveluksessa.

TALOUDELLISET SÄÄSTÖT KYSEENALAISIA

MaRa toteaa, että esityksessä työelämätoimikuntajärjestelmän lakkauttamista perustellaan puhtaasti taloudellisin seikoin: Esityksessä todetaan, että hallituksen tekemien julkisen talouden tasapainottamistoimien vuoksi työelämätoimikuntajärjestelmään ei ole vuoden 2027 lähtien käytettävissä resursseja ja tästä syystä työelämätoimikuntajärjestelmä esitetään pääosin lakkautettavaksi ja osaa niiden tehtävistä siirrettäväksi Opetushallitukselle. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, mitkä työelämätoimikuntien tehtävistä siirrettäisiin Opetushallitukselle ja millaiset resurssit Opetushallitukselle annettaisiin näiden uusien tehtävien toteuttamiseen.

MaRa toteaa, että nykyisin monet työelämätoimikunnat kokoontuvat Teamsin välityksellä. Täten on todennäköistä, etteivät työelämätoimikunnille osoitetut budjetit toteudu täysimääräisesti esimerkiksi matkakustannusten osalta. Myös kokouksista maksettavat palkkiot ovat monesti nimellisiä jäsenten työmäärään nähden.

MaRan näkemyksen mukaan on vaikea kuvitella, että työelämätoimikuntien tehtävien siirto yksittäisille virkahenkilöille kehittäisi yhtä tehokkaasti ja laaja-alaisesti ammatillista koulutusta kuin nykyinen 279 eri sidosryhmien edustajista muodostuva 34 työelämätoimikunnan verkosto. Lisäksi on todennäköistä, että jatkossa yksittäisille eri toimialojen asiantuntijoille kehittämistyöstä maksettavien korvausten määrät nousisivat, koska työelämätoimikuntien jäsenten asiantuntijuus olisi todennäköisesti korvattava ulkopuolisilla asiantuntijoilla koulutuksen laadun ja työelämlähtöisyyden varmistamiseksi.

ESITYS VALMISTELTAVA UUDELLEEN

MaRa esittää, että työelämätoimikuntien lakkauttamista koskeva esitys palautetaan valmisteluun ja uudessa esityksessä esitellään kattava vaikutusarvio (ml. arvio muutoksen tuomista todellisista säästöistä). MaRa katsoo myös, että jatkovalmistelussa tulisi kuulla myös työelämän keskeisiä sidosryhmiä ja työelämätoimikuntien jäseniä sekä esittää ehdotus korvaavasta mallista.

Nyt lausuntokierroksella olevan esityksen uskottavuutta heikentää myös esityksen sisältämät ristiriitaiset väittämät. Esityksessä luvussa 4.2.6 todetaan, että työnantajilla ja työelämällä on edelleen merkittävä rooli ammatillisen koulutuksen laadun varmistamisessa. Tästä huolimatta esityksessä ehdotetaan työelämätoimikuntien lakkauttamista.

LOPUKSI

MaRan näkemyksen mukaan työelämätoimikuntien lakkauttamisesta aiheutuvat ammatillisen koulutuksen laatua ja työelämälähtöisyyttä heikentävät vaikutukset olisivat pitkällä aikavälillä merkittävästi suuremmat kuin valtiontaloutta hetkellisesti paikkaavat säästöt.

Työnantajien osallistumista oman toimialansa ammatillisen koulutuksen laadunvarmistukseen ja kehittämiseen ei tulisi katsoa vain kulueränä ja hallinnollisena taakkana, vaan yhteistyö tulisi nähdä välttämättömänä edellytyksenä, jotta ammatillinen koulutus pysyy kiinni työelämän muutoksissa ja tuottaa yritysten tarvitsemaa osaamista suomalaisten yritysten kilpailukyvyn ja kasvun sekä palveluiden ja tuotteiden laadun tueksi.

Täsmennykset toisen asteen lukuvuosimaksuja koskeviin säännöksiin

Lausuntonne koskien lukiolain 34 a §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annettuun lakiin ehdotettava muutos

Lausuntonne koskien lain 3 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Jakosuo Katri
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry